

TISKOVÁ ZPRÁVA | 20. 2. 2024

Dva roky integrace uprchlíků z Ukrajiny: účinná podpora a potřeba dlouhodobé perspektivy

Česká republika se od roku začátku války stala útočištěm 382 034 uprchlíků z Ukrajiny, kteří zde získali dočasnou ochranu. Většina ekonomicky aktivních uprchlíků je dnes součástí trhu práce, ti ostatní jsou v seniorském věku nebo pečují o malé děti a nemocné členy rodiny. Potýkají se ale s finančními problémy a nestabilním bydlením. Dořešit se musí i budoucí nastavení dočasné ochrany.

Ukrajinci i dva roky po začátku války čelí brutální agresi a nevypadá to, že by se jejich situace měla měnit k lepšímu. Uprchlíci proto zůstávají v Česku a proces integrace pokračuje. „Ukrajinci nadále čelí invazi a jejím ničivým následkům. Nadále tak musí trpět a jsou nuceni k vnitřnímu vysídlení v rámci Ukrajiny i vnějšímu vysídlení za jejími hranicemi. UNHCR, agentura OSN pro uprchlíky, a celé humanitární společenství smekají za velkorysou a příkladnou solidaritu, jakou vůči Ukrajincům projevují Češi a česká vláda od prvního dne války i nyní, kdy je humanitární situace v zemi dramatická a naléhavá, a cení si toho,“ říká vedoucí kanceláře UNHCR v ČR **Ajmal Khybari**.

Úspěchem v rámci integrace je, že v ČR již 72 procent ekonomicky aktivních uprchlíků pracuje, většina dětí je v systému školní docházky a neustále roste počet uprchlíků, kteří žijí v nájemním bydlení. Problémem ale zůstává nevyužití jejich kvalifikace, práce v nejistých pracovněprávních vztazích a nestabilní finanční situace. Bariérou na trhu práce zůstává nedostatečná znalost českého jazyka. Ta je zapříčiněna zejména tím, že uprchlíci většinu času tráví v nízkopříjmové a nejisté práci. „Silný tlak na ekonomické osamostatnění uprchlíků vede k tomu, že mívají několik prací, aby se uživili a nebyli závislí na dávkách. Z dlouhodobé perspektivy je tato strategie nevýhodná, uprchlíci ztrácejí svoji kvalifikaci, a navíc neodvádějí takové daně, jaké by mohli,“ říká ředitelka Migračního konsorcia **Andrea Krchová**.

„Osobně považuji za úspěch vysoký podíl držitelů dočasné ochrany, kteří se úspěšně zařadili na trh práce a také převážný podíl dětí, které se podařilo zařadit do běžných tříd základních škol,“ říká zmocněnkyně vlády pro lidská práva, **Klára Šimáčková Laurenčíková**. „Pro úspěšnou podporu uprchlíků z Ukrajiny je klíčová koordinace všech odpovědných aktérů na úrovni státní i regionální. Jsem proto ráda, že se s podporou UNICEF podařilo ukotvit v devíti krajích pozice krajských koordinátorů adaptace a integrace držitelů dočasné ochrany, kteří jsou pro nás důležitými „spojkami“ do terénu. Děkuji za spolupráci také kolegům ze všech zapojených rezortů, spolupracujícím NNO, mezinárodním agenturám, zástupcům zaměstnavatelů i občanské společnosti.“

Po rychlé a účinné pomoci na začátku války na Ukrajině nastaly z pohledu nevládního sektoru měsíce hledání funkčního a dlouhodobého systému podpory. „Je nutné lidi nenechat napospas šedé ekonomice a v nedůstojném bydlení. Podle zkušeností ze zahraničí víme, že je nakonec o dost dražší integraci nedotáhnout,“ komentuje situaci **Magda Faltová**, ředitelka Sdružení pro integraci a migraci.

Od září skončí podpora bydlení pro ty nejslabší

Stabilní bydlení je pro úspěšnou integraci zásadní a po lex Ukrajina V nastalo mnoho změn. Od července 2023 již stát neposkytuje neomezené ubytování zdarma v ubytovnách, ale po 150 dnech od udělení dočasné ochrany si jej uprchlíci musí hradit, nebo se vystěhovat. Výjimku mají tzv. zranitelné skupiny uprchlíků: pokud splňují nárok na výplatu humanitární dávky, mohou na ubytovnách zůstat zdarma i po 150 dnech. To se změní letos od 1. září 2024., kdy se doba ubytování zdarma zkrátí na

90 dnů a přestane existovat výjimka pro zranitelné osoby. Všichni uprchlíci si tedy po 90 dnech budou muset své ubytování hradit. Formální možnosti podpory sice existují již nyní, ale prakticky nefungují a září slibuje další zhoršení situace. „Pro udržitelnou podporu znevýhodněných uprchlíků je nezbytné, aby mohli vstoupit do standardního sociálního systému, humanitární dávka není dostatečná a funkční,” dodává **Magda Faltová**.

„V rámci přípravy na změny, které nastanou od 1. září., se v krajích ve spolupráci s místními partnery snažíme zmapovat situaci osob v nouzovém ubytování a potřeby těch nezranitelnějších skupin. Informace z terénu pak za předáváme dál na národní úroveň,” říká koordinátorka pro adaptaci a integraci držitelů dočasné ochrany z Olomouckého kraje, **Barbora Žůrková**.

Poté, co stát od minulého července přestal vyplácet solidárním domácnostem příspěvky, se velké části uprchlíků podařilo uzavřít s vlastníky nemovitostí nájemní smlouvy a začali si za bydlení platit. Na konci roku 2023 již 70 procent uprchlíků bydlelo v nájmu, zatímco před létem to bylo jen 49 procent. Loni v červnu si celé ubytování platilo jen 26 procent uprchlíků, koncem minulého roku již 79 procent.

„Stojíme o vás” po březnu 2025

Další otázka, kterou je nutno pro důstojnější život uprchlíků v Česku vyřešit, jsou pobytová práva. Organizace pro pomoc uprchlíků (OPU) razí heslo „Stojíme o vás”. „Rádi bychom, aby měli uprchlíci záruku důstojného pobytu i po březnu 2025. Institut dočasné ochrany či strpění by také měli získávat i lidé, kteří předtím prošli jinou zemi EU,” říká ředitel OPU **Martin Rozumek**. Zůstat v Česku chce v následujících dvou letech 58 procent uprchlíků a je v zájmu Česka, aby se zde dále rozvíjeli a neodcházelí svou kvalifikaci uplatnit do jiných evropských zemí. Častěji se jedná o mladší lidi do 29 let, ty, kterým se integrace daří na úrovni práce i jazyka. V domácnostech, kde alespoň jeden člen pobírá dávky, se Ukrajinci naopak chtějí častěji vrátit na Ukrajinu.

Nutná podpora pro náctileté mimo školu

České školy dokázaly absorbovat bezprecedentní množství žáků. Děti, které studují, ale trápí výrazná školní neúspěšnost. „Situaci nepomůže ukončení podpory ve výuce češtiny jako druhého jazyka v rámci jazykové přípravy. Vidíme v podpoře propad: loni získalo na základních školách podporu 20 tisíc žáků, z těch je letos podpořeno už jen 600. Následek je školní neúspěšnost a předčasná opouštění systému,” říká **Kristýna Titěrová**, programová ředitelka META o. p. s. Jazyková příprava se aktuálně poskytuje pouze prvních 12 měsíců školní docházky. Poté už na ni žáci nemají nárok, což je třeba ošetřit a podporu zpřístupnit dlouhodoběji. Podle Titěrové se dosud nepodařilo dořešit ani zapojení středoškoláků do systému. Loni jich přitom nastoupilo na střední školu rekordní množství (přes 2 tisíce). Letos už jich je zhruba o třetinu méně. Na střední školu chodí dle dat ministerstva školství jen kolem čtvrtiny náctiletých uprchlíků. Z toho je patrné, že opustili školu v průběhu či po skončení prváku.

Kontaktní osoba:

Petra Schwarz Koutská

+420 731 606 854

koutska@migracnikonsorcium.cz

Projekt Usilujeme o férovou migrační politiku podpořila Nadace OSF v rámci programu Active Citizens Fund, jehož cílem je podpora občanské společnosti a posílení kapacit neziskových organizací. Program je financován z Fondů EHP a Norska.